

60333

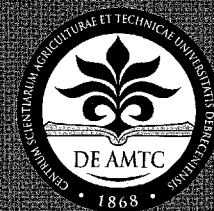
DEBRECENI EGYETEM

A GRÁRTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK

ACTA AGRARIA DEBRECENIENSIS

2009

TARTALOM		CONTENTS	
	Oldal		Page
<i>Szabó G. Gábor: Dr. Ihrig Károly: a tudós és az ember</i>	5	<i>G. Gábor Szabó: Dr. Károly Ihrig: the Scholar and the Person</i>	5
<i>Barabásné Kárpáti Dóra: Tudatmódosító szerek és iskolai tényezők vizsgálata vidéken élő fiatalok körében</i>	11	<i>Dóra B. Kárpáti: Psychoactive substance the examination of implements and school factors among young persons living on country</i>	11
<i>Bácsné Bába Éva: Az idő, mint a vezetői tevékenység erőforrása</i>	19	<i>Éva B. Bába: The time, than the resource of the managerial activity</i>	19
<i>Béresné Mártha Bernadett: Elméleti iskolák a foglalkoztatásról és a munkaerőről</i>	25	<i>Bernadett B. Mártha: Theoretical schools on employment and workforce</i>	25
<i>Herczeg Adrienn: A tőkeáttétel és nyereségesség kapcsolatának vizsgálata a társas mezőgazdasági vállalkozások körében</i>	35	<i>Adrienn Herczeg: The Connection of Capital Leverage and Profitability by the Corporate Agriculture Enterprises</i>	35
<i>Kalmár Katalin – Kárpáti László: Szolgáltatásmarketing hatékonyságvizsgálata egy magyar távközlési társaságnál</i>	41	<i>Katalin Kalmár – László Kárpáti: Efficiency evaluation of service marketing at a Hungarian telecommunication company</i>	41
<i>Kotormán Annamária: A mezőgazdasági vállalkozások válságához és fizetéképtelenségéhez vezető okok vizsgálata</i>	49	<i>Annamária Kotormán: Analysis of the reasons for the crisis and insolvency of agricultural enterprises</i>	49
<i>Magyar Zoltán: Termékstratégia prioritások vizsgálata az észak-alföldi régió kisvállalkozásainak körében</i>	55	<i>Zoltán Magyar: A study of product strategy priorities at the small enterprises of the North-Alföld Region</i>	55
<i>Noszkay Erzsébet: Fejlődési pályára állítás vagy „újraélesztés”... (Elméleti és gyakorlati megközelítésű összehasonlítások a KKV-k és az érett vállalatok változás- és válságkezelésének folyamata kapcsán)</i>	65	<i>Erzsébet Noszkay: The launch on the way to development or the „revival”... (Comparisons of theoretical and practical approaches apropos of the change and crisis management process of smes and mature companies)</i> ..	65
<i>Somogyi Sándor – Nebojša Novković – Čulibrk Zoran: Stratégiai célok és résztvevők viszonyrendszerének vizsgálata a döntéselőkészítésben</i>	71	<i>Sándor Somogyi – Nebojša Novković – Čulibrk Zoran: Research of the interrelations between actors and strategic goals in decision making</i>	71
<i>Szabó Andrea – Katonáné Kovács Judit: A magyar Nemzeti Foglalkoztatási Akcióterv vizsgálata a RuralJobs kutatás keretében</i>	77	<i>Andrea Szabó – Judit K. Kovács: Analysis of the Hungarian National Action Plan for Employment in the Framework of RuralJobs International Project</i>	77
<i>Nagy Ágoston: A Debreceni Egyetem sportja és életminőségi összefüggései</i>	87	<i>Ágoston Nagy: Relationships of the sport and the life quality in the University of Debrecen</i>	87
<i>Szilágyi Bernadett: Ellentmondások a mezőgazdasági östermelők agrárpénzügyi szabályozásában</i>	97	<i>Bernadett Szilágyi: Contradiction in the agrofinancial regulation of agricultural producers</i>	97
<i>Terjék László: Az emberi tényezők munkavédelmi szempontú vizsgálata Hajdú-Bihar megye néhány mezőgazdasági vállalkozásában</i>	109	<i>László Terjék: Analysis of human factors in wiew of safety at some agricultural companies in Hajdú-Bihar county</i>	109
<i>Terjék László: A biztonsági kultúra és biztonsági légkör konceptualizálásának és operacionalizálásának lehetőségei a nemzetközi biztonságmenedzsment kutatásokban</i>	117	<i>László Terjék: Possibilities of conceptualization and operacioanlizaton of the safety culture and safety climate in the international safety management researches</i>	117

A tőkeáttétel és nyereségesség kapcsolatának vizsgálata a társas mezőgazdasági vállalkozások körében

Herczeg Adrienn

Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma,
Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar,
Számvetési és Pénzügyi Intézet, Debrecen
herczega@agr.unideb.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A vállalkozások tőkeszerkezetének elemzése kulcsfontosságú közgazdasági kérdés, annak alakulása a vállalati élet számos területén érezheti hatását. Befolyást gyakorol többek között a vállalat vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetére. Jelen tanulmány célja a tőkeszerkezet és jövedelmezőség kapcsolatának osztópont-elemzése kapcsán annak feltárása, a társas mezőgazdasági vállalkozások tekintetében meghatározható-e egy olyan tőkeáttéti, valamint kötelezettségarány, mely mellett egyértelműen kijelenthető, hogy ahhoz nyereséges vagy veszteséges működés kapcsolódik. A vizsgálat révén tevékenység- és méretspecifikus eredmények is születtek. Eredményeim révén statisztikailag igazoltan meghatároztam, adott feltételek mellett hol alakul ki a nyereséges és veszteséges vállalkozások közötti osztópont.

Kulcsszavak: társas vállalkozások, tőkeszerkezet, jövedelem

SUMMARY

The analysis of capital system of agricultural corporations is a key issue of economics and the effect of its fluctuation can be observed on several fields of the life of corporations. It influences for example the assets-, financial- and income situation of the enterprises. The aim of this study is to analyse the connection between capital structure and profitability in order to reveal such a ratio for the capital leverage and liabilities, by which it can say, to that connect the profit or loss. By the analyse get activity- and size specified results. With the empirical results I determine the quantile point between the profitable or the non profitable operating.

Keywords: corporate enterprises, capital structure, income

1. BEVEZETÉS

A tőkeszerkezet a vállalkozás tartós finanszírozási forrásainak összetételét, a saját tőke és a hosszú lejáratú kötelezettségek arányát tükrözi, amit a hosszú távú finanszírozási döntések alakítanak (Pupos, 1997). Az agrárágazat finanszírozása a többi nemzetgazdasági ágától eltérően alakul, az egyediséget okozó sajátosságok között említendő például a mezőgazdasági termelés biológiai alapokhoz kötöttsége és a természeti adottságoktól való függősége. Az agrárágazat tőkehelyzete a rendszerváltást követően jelentős változásokon ment keresztül, melyre számos tényező hatott, mint például az árolló hatása, a támogatások reálértékének csökkenése, stb. (Pfau és Nábrádi, 2004). A kedvezőtlen folyamatok következményeként a

mezőgazdaság eszközállománya elhasználódott, elavult; ráadásul a tulajdonviszonyok átalakulásának eredményeként a tulajdonosok számának nagyarányú növekedése, ezzel párhuzamosan a birtokolt földterület nagyságának csökkenése volt megfigyelhető. Az ágazat gazdasági helyzetének kedvezőtlen alakulása kifejezésre jutott a tőkeszerkezet változásában is. A rendszerváltás után a vállalkozások sorozatos hitelképtelenné válása és a vagyon felélése mellett a saját tőke értékének és arányának csökkenő tendenciája vált általánossá. Az ágazat tőkeszegénysége a tartalékok hiányában és a folyamatosan elégtelen likviditásban mutatkozott meg. Az új feltételek mellett tevékenységüket bővítő vállalkozások többsége tőkehiányos, tőke akkumulációs szintjük alacsony volt (Borsos és Nábrádi, 2005).

Az agrárvállalkozások finanszírozása többcsatornás rendszeren keresztül történhet: megvalósulhat belső felhalmozás, hitelezés és állami támogatás formájában. A magyar mezőgazdaság belső felhalmozási lehetőségei az ágazat alacsony jövedelmezőségi helyzetének köszönhetően azonban erősen korlátozottak, így az agrárvállalkozások önfinanszírozó képességének csökkenése következményeként a rendszerváltást követő években egy eladósodási folyamat indult be az ágazatban (Nemessályi és Nemessályi, 2003). A nemzetgazdaság hitelállományán belül a szektor által felvett hitelek aránya 2006-ban 5 százalékos részarányt képviselt. Az 1990-es évtized végére kialakult egy nagyarányú rövid lejáratú adóssággal terhelt, kedvezőtlen struktúrájú mezőgazdasági hitelállomány.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A kutatásom keretében a mezőgazdasági vállalkozások forrás- és tőkeszerkezetének vizsgálatához kapcsolódó számítások az Agrárgazdasági Kutató Intézet által működtetett, 2002-2006. évi Tesztüzemi adatbázis társas vállalkozóktól nyert információin alapulnak. Az adatok jobb összehasonlíthatósága érdekében a társas gazdálkodók közül csak azon üzemeket vontam be az elemzésbe, melyek az adott időszak minden évében folyamatos működés keretében szerepelnek a tesztüzemi rendszerben. Feltételeimnek 192 gazdaság felelt meg, melyek jelentős része a GOFR növénytermesztők csoportjába sorolható, az üzemméretet tekintve pedig a vizsgált cégek mintegy 85 százaléka 40 EUME (európai méretegység) feletti

értékkel az AKI által meghatározott 2 legnagyobb méretkategóriába tartozik.

A tőkeszerkezet és a jövedelmezőség kapcsolatának vizsgálata során arra kerestem a választ, hogy az elemzett öt év átlagában van-e egy olyan általánosnak tekinthető tőkeszerkezeti struktúra, mely kapcsán kijelenthető, az inkább a nyereséges vagy inkább a veszteséges gazdálkodással párosul. Hipotézisem alátámasztására a hagyományos statisztikai eljárások nem voltak megfelelőek, mert az elemzésbe bevont számos változó esetében mind a normalitásvizsgálat, mind a szórás-homogenitás tesztjei az alkalmazási feltételek sérülését jelezték. Feltevésemet osztópont-elemzés keretében próbáltam meg igazolni. A módszer a függő változó ordinális skálán mért értékeit egyenletesen elosztja a skála teljes tartományán, és a talált különböző értékek számával megegyező számú osztópontot jelöl ki. Ezekben a c osztópontokban összehasonlításra kerül a két csoport az adott osztópontnál kisebb értékű megfigyelési egységek aránya tekintetében. Az eljárás keretében a Bonferroni-féle korrigált p-érték is kiszámításra kerül, mely arról informál, hogy az összehasonlított két csoport a függő változó értékskálájának mely pontjában diszkriminálható a legjobban.

3. EREDMÉNYEK

A vállalkozások forrás- és tőkeszerkezetének alakulása a vállalati működés számos területén érezhető hatását. Befolyást gyakorol az ágazat versenyképességére, a vállalkozások vagyoni, pénzügyi, jövedelmezőségi helyzetére és a gazdálkodás hatékonyságára is. Jelen tanulmány a felsoroltak közül a tőkestruktúra és a jövedelmezőség kapcsolat-vizsgálatával foglalkozik. A vizsgálatban a következő hipotézis helyességét kívánom tesztelni:

Hipotézis: *A vizsgált társas mezőgazdasági vállalkozások tekintetében (adott esetben tevékenységi irány és méret specifikusan) meghatározható egyfajta idegen tőke-saját tőke arány, melyhez a tevékenység nyereséges volta kapcsolódik.*

3.1 A tőkeáttétel vizsgálata

A hagyományos statisztikai eljárások alkalmazhatóságának tesztjei az elemzésbe bevont számos változó esetében az alkalmazási feltételek sérülését jelezték (1. táblázat).

Feltevésemet osztópont-elemzés keretében próbáltam meg igazolni. Választott csoportosító változó az adózás előtti eredmény, mely a nyereséges vagy veszteséges működést mutatja, függő változónak pedig az idegen tőke/saját tőke arányt jelentő **tőkeáttételi mutatót** választottam. Az adózás előtti eredmény kategóriáját dichotom változóvá alakítottam. A dichotomizálást követő eredmények értelmezésekor figyelembe kell venni a módszer azon

lehetőséges hátrányát, hogy a folytonos változó elemző általi meghatározott pontján felosztott kategóriákban az adott pont közelébe eső megfigyeléseknek hasonló konklúzióhoz kellene vezetniük, nem pedig ellentétesekhez. Az adatbázisban szereplő társaságok esetében a 192 cégből 6 esik a -500.000 Ft és a +500.000 Ft-os értéksáv közé, azonban közülük nullához közeli értéket egyik sem vesz fel. Első lépésben a 192 társaság adatai alapján egy általános tőkeáttételi arány kerül meghatározásra, és ezt követően a tevékenységi irányok és a méret figyelembevételével specifikus vizsgálatra is sor kerül.

1. táblázat

A veszteséges és nyereséges vállalkozások csoportjának alapstatisztikai és a szórások összehasonlítása a tőkeáttétel változójára vonatkozóan

Eredmény(1)	Esetek(2)	Rang- átlag(3)	Rang- szórás(4)	Min.(5)	Max.(6)
Veszteséges(7)	67	111,54	62,02	-52,74	46,87
Nyeréséges(8)	125	88,44	50,21	0	10,09

O'Brien-próba (Welch-féle)(9): F(1,0; 108,0)=8,485 (p=0,0044)
Levene-próba (Welch-féle)(10): F(1; 129,8)=9,381 (p=0,0027)
Forrás: Saját számítás AKI adatbázis alapján(11)

Table 1: Statistical data of the profitable and non profitable enterprises and the comparison of the variation for the capital leverage

Results(1), cases(2), grade-mean(3), grade-variation(4), min(5), max(6), losses(7), profitable(8), O'Brien probe(9), Levene-probe(10), source: own calculation by the data of Agricultural Economics Research Institute(11)

A kétmintás t-próba alkalmazási feltételeinek többszörös sérülése miatt célszerűnek látszott osztópont-elemzés keretében az eloszlások részletes összehasonlítása, melyhez a függő változót ordinális skálán mérhetővé kell tenni. Az elemzés eredményét mutatja be a 2. táblázatban látható ROPstat eredménylista. Sorra véve a tőkeáttételi mutató értékeit, és egyenletesen elgyengítve a skála teljes tartományán, a talált különböző értékek számával megegyező számú osztópont került kijelölésre. A táblázatban ezen c-vel jelölt számok többnyire nem egész értékek, általában 1-2 tizeddel nagyobbak, mint a vizsgált változó ténylegesen előforduló értékei. F1 (c) jelöli a tőkeáttételi változó kumulatív százalék értékét az 1. csoportban (veszteséges vállalkozások), F2 (c) pedig a 2. csoportban (nyereségesek).

Az eredménylista kiértékelése során megállapítottam, hogy 1,55 érték fölötti tőkeáttételi mutatóval a veszteséges vállalkozások mintegy 40 százaléka, míg a nyereséges társaságoknak csupán 12 százaléka rendelkezik (p=0,0003). Figyelemre méltó eredmény, hogy a nyereséges vállalkozások közel 100 százaléka 2,5 alatti mutatóértékkel bír, míg a veszteségesek együtöde (p=0,0041) ennél magasabb értékkel rendelkezik, azaz a 2,5 feletti tőkeáttételi mutató egyértelműen a veszteséges társaságokat jellemzi.

2. táblázat

A tőkeáttétel eloszlásának részletes összehasonlítása

c	F1(c)	F2(c)	F1-F2	Korrekt %(1)	Phi	Esélyh.(2)	Kbif/Fish	p-érték(3)	Korrigált p(4)
-52,24	0,015	0,000	0,015	50,7	0,10	0,00	Fisher	0,3490	
-15,39	0,030	0,000	0,030	51,5	0,14	0,00	Fisher	0,1206	
-3,43	0,045	0,000	0,045	52,2	0,17	0,00	Fisher	0,0413	
0,55	0,313	0,368	-0,055	52,7	-0,05	1,28	0,572	0,4496	1,0000
1,55	0,612	0,880	-0,268	63,4	-0,31	4,65	Fisher	0,0000	0,0003
2,54	0,791	0,960	-0,169	58,4	-0,27	6,34	Fisher	0,0005	0,0041
3,54	0,836	0,976	-0,140	57,0	-0,26	7,99	Fisher	0,0007	0,0056
4,54	0,881	0,976	-0,095	54,8	-0,20	5,51	Fisher	0,0175	0,1403
5,53	0,940	0,984	-0,044	52,2	-0,12	3,90	Fisher	0,1857	1,0000
6,53	0,955	0,992	-0,037	51,8	-0,12	5,81	Fisher	0,1231	0,9848
7,53	0,970	0,992	-0,022	51,1	-0,08	3,82	Fisher	0,2792	1,0000
9,52	0,985	0,992	-0,007	50,3	-0,03	1,88	Fisher	1,0000	
10,51	0,985	1,000	-0,015	50,7	-0,10	....	Fisher	0,3490	
47,37	1,000	1,000							

Forrás: Saját szerkesztés AKI adatbázis alapján(5)

Table 2: Comparison of the distribution of capital leverage

Correct(1), chance-quotient(2), p-value(3), corrected p(4), source: own calculation by the data of Agricultural Economics Research Institute(5)

Az AKI által alkalmazott tevékenységi irány szerint kialakított csoportok elemzése során az eljárás – a minta elemszámának korlátozott nagysága miatt – a GOFR növénytermesztők, a szőlő, gyümölcs és ültetvény, valamint az abrakarmány-fogyasztó állatokat tartók csoportjában vezetett szignifikáns eredményre (3. táblázat).

3. táblázat

A tőkeáttétel eloszlásának részletes összehasonlítása – tevékenység szerint

GOFR növénytermesztők(1)			Szőlő, gyümölcs, ültetvény(2)			Abraktarmányt fogyasztó állatok(3)		
c	F1(c)	F2(c)	c	F1(c)	F2(c)	c	F1(c)	F2(c)
-								
15,85	0,063	0				-52,43	0,083	0
-3,87	0,125	0	0,401	0,188	0,364	0,35	0,25	0,067
0,54	0,375	0,34	0,454	0,25	0,364	0,98	0,5	0,667
1,17	0,438	0,74	0,56	0,375	0,455	1,6	0,583	0,933
1,8	0,688	0,84	0,614	0,438	0,545	2,23	0,667	0,933
2,43	0,75	0,94	0,667	0,5	0,545	3,49	0,75	0,933
3,06	0,875	1	0,72	0,5	0,636	6	0,833	0,933
3,69	0,938	1	0,773	0,5	0,727	6,63	0,917	0,933
47,19	1	1	0,932	0,5	0,909	9,77	1	0,933
			1,462	0,5	1	10,4	1	1
			1,781	0,563	1			
			2,046	0,625	1			
			2,099	0,688	1			
			2,577	0,75	1			
			2,736	0,813	1			
			4,009	0,875	1			
			5,442	1	1			

Forrás: Saját szerkesztés AKI adatbázis alapján(4)

Table 3: Comparison of the distribution of capital leverage – by type of farming

Arable farming(1), permanent crops(2), animal production(3), source: own calculation by the data of Agricultural Economics Research Institute(4)

A GOFR növénytermesztők csoportjában 1,17 alatti tőkeáttételi aránnyal a nyereséges vállalkozások háromnegyede rendelkezik, míg a veszteséges társaságok 60 százaléka az idegen tőke saját tőkéhez viszonyított aránya 1,17 fölött alakul, úgy, hogy közel 25 százalékuk esetében az idegen tőke minimum háromszorosa a saját tőke értékének. A szőlő, gyümölcs és ültetvény tevékenységi kategóriába sorolt társaságok esetében az összes nyereségesen működő vállalkozás 1,46 alatti tőkeáttételi aránnyal gazdálkodik, míg a veszteségesen működők 50 százaléka e fölötti értékkel rendelkezik, azaz a saját tőkéhez viszonyított aránya 1,46 fölött alakul a nyereséges vállalkozások összességét jellemző tőkeáttételi arány, addig a GOFR növénytermesztők nyereségesen működő csoportjában átlagosan jóval magasabb kötelezettségállományt sejtet a 2,43-as értéknél kialakuló osztópont.

Méret szerint differenciálva a tesztüzemeket – szintén a minta adott csoportba tartozó elemszámának korlátozott volta miatt – az eljárás az összevont 8-40 EUME közötti közepes, illetve a 40 EUME fölötti nagy méretkategóriájú csoportokban volt elvégezhető (4. táblázat).

A közepes méretkategóriába tartozó üzemek esetében elmondható, hogy ebben a méretkategóriában az 1,46 fölötti tőkeáttételi arány már veszteséges gazdálkodást sejtet, miután az összes nyereségesen működő vállalkozás ezen érték alatti idegen tőke-saját tőke arány volt jellemző. A 40 EUME fölötti nagy méretkategóriában az első

szignifikáns eredmény az 1,55 tőkeáttételi arányra mutatkozik (a veszteségesek mintegy fele e fölötti, míg a nyereségesek 87 százaléka ez alatti értékkel bír), minek alapján kijelenthető, hogy a saját tőkét legalább másfélszeresen meghaladó idegen tőke érték már a veszteségesen gazdálkodó társaságokra jellemző. Ebben a méretkategóriában azonban – ellentétben a közepes nagyságú cégeknél – már mutatkozik ettől nagyobb tőkeáttételi érték is az eredményesen gazdálkodók körében, igaz csupán a csoport alig több mint 10 százaléka esetében.

4. táblázat

A tőkeáttétel eloszlásának összehasonlítása – méretnagyság szerint

Közepes (8-40 EUME) méretnagyság(1)				Nagy (40- EUME) méretnagyság(2)			
c	F1(c)	F2(c)	F1-F2	c	F1(c)	F2(c)	F1-F2
-	-	-	-	-	-	-	-
16,035	0,059	0	0,059	-52,24	0,025	0	0,025
0,198	0,118	0,083	0,034	-3,43	0,05	0	0,05
0,451	0,235	0,25	-0,015	0,55	0,3	0,383	-0,083
0,705	0,412	0,417	-0,005	1,55	0,575	0,867	-0,292
0,959	0,471	0,75	-0,279	2,54	0,8	0,958	-0,158
1,212	0,529	0,917	-0,387	3,54	0,85	0,975	-0,125
1,466	0,588	1	-0,412	4,54	0,875	0,975	-0,1
1,973	0,647	1	-0,353	5,53	0,95	0,983	-0,033
2,227	0,706	1	-0,294	6,53	0,975	0,992	-0,017
3,749	0,765	1	-0,235	10,51	0,975	1	-0,025
4,51	0,824	1	-0,176	47,37	1	1	
5,524	0,882	1	-0,118				
7,046	0,941	1	-0,059				
9,329	1	1					

Forrás: Saját szerkesztés AKI adatbázis alapján(3)

Table 4: Comparison of the distribution of capital leverage – by size of farm

Medium (8-40 ESU) farm size(1), large (40-ESU) farm size(2), source: own calculation by the data of Agricultural Economics Research Institute(3)

3.2 Az adósságállomány vizsgálata

Ugyanezen statisztikai eljárást elvégeztem a **kötelezettségek forrás szerkezeten belüli** arányának tekintetében is, minek eredményeképpen megállapítottam, hogy a vizsgált vállalkozások körében a nyereségesen működők több mint 60 százaléka 40 százalékon aluli adósságárányal gazdálkodik, míg a veszteségesek majdnem 70 százaléka e fölötti értékárányal bír. A nyereségesen működők közel 90 százaléka 58 százalék alatti kötelezettségállománnyal finanszírozza tevékenységét, míg a veszteségesek felét e fölötti adósságárány jellemzi.

Tevékenység szerinti differenciálás során a GOFR növénytermesztők esetében a 60 százalékos adósságárány tekinthető a nyereséges és veszteséges termelést jellemző osztópontnak, hiszen a nyereséges vállalkozások közel 90 százaléka ez alatti kötelezettségárányal finanszírozza tevékenységét, míg a veszteségesek több mint 60 százalékának 60 százalék fölötti az adósságállománya. A szőlő,

gyümölcs és ültetvény tevékenységi kategóriába sorolt társaságok esetében ez az osztópont valamivel alacsonyabb kötelezettségállományhoz (47 százalék) kapcsolódik, hiszen a nyereséges üzemek közel 90 százaléka, míg a veszteséges üzemeknek csak a fele tartozik ezen érték alatti kategóriába. Az *abráktakarmány-fogyasztó állatokat tartók* esetében az osztópont a két előző tevékenységi csoport között alakult ki, 54 százalékos kötelezettségárányal.

A méret szerint csoportosított üzemek esetében megállapítottam, hogy a nyereségesen működő közepes méretkategóriájú társaságok összességében az adósságárány nem haladja meg az 56 százalékot, míg a 40 EUME fölötti nagy méretkategóriában az osztópont-érték magasabb, hiszen a nyereséges és veszteséges üzemek közötti szignifikáns különbség 67 százaléknál alakul ki (5. táblázat).

5. táblázat

A kötelezettségállomány eloszlásának összehasonlítása – méretnagyság szerint

Közepes (8-40 EUME) méretnagyság(1)			Nagy (40- EUME) méretnagyság(2)		
c	F1(c)	F2(c)	c	F1(c)	F2(c)
0,4904	0,471	0,75	0,5442	0,425	0,817
0,5379	0,471	0,833	0,557	0,475	0,833
0,5474	0,471	0,917	0,5698	0,525	0,842
0,5665	0,471	1	0,5826	0,525	0,867
0,5855	0,529	1	0,5954	0,525	0,875
0,652	0,588	1	0,6082	0,525	0,883
0,6806	0,647	1	0,621	0,575	0,892
0,7567	0,706	1	0,6338	0,6	0,892
0,8137	0,765	1	0,6466	0,625	0,9
0,8518	0,824	1	0,6722	0,65	0,925
0,8803	0,882	1	0,685	0,65	0,942
0,8898	0,941	1	0,6978	0,675	0,95
1,061	1	1	0,7106	0,75	0,95
			0,7234	0,75	0,967
			0,749	0,8	0,975

Forrás: Saját szerkesztés AKI adatbázis alapján(3)

Table 5: Comparison of the distribution of liabilities – by size of farm

Medium (8-40 ESU) farm size(1), large (40-ESU) farm size(2), source: own calculation by the data of Agricultural Economics Research Institute(3)

A tevékenység és a méret szerinti együttes differenciálás alapján egyedül a GOFR növénytermesztők csoportjában volt elvégezhető az osztópont-elemzés, és itt is csak a 40 EUME fölötti nagy méretkategóriába tartozók csoportjában volt elegendő az elemszám az elemzés lefolytatásához. Megállapítottam, hogy a nagy méretkategóriába tartozó GOFR növénytermesztők esetében 55 százalékos adósságárányhoz még nyereséges működés társítható (a pozitív eredménnyel zárók közel 80 százalékának ezen érték alatt van a kötelezettség állománya), míg az e fölötti idegen tőke arány inkább a veszteséges társaságokra jellemző, hiszen ide sorolható a negatív eredménnyel zárók mintegy 60 százaléka (6. táblázat).

6. táblázat

A kötelezettségállomány eloszlásának összehasonlítása – tevékenység és méretnagyság szerint

c	F1(c)	F2(c)
0,4801	0,333	0,694
0,4929	0,333	0,714
0,5185	0,333	0,735
0,557	0,417	0,776
0,5698	0,5	0,776
0,5826	0,5	0,796
0,6082	0,5	0,816
0,621	0,583	0,837
0,6466	0,583	0,857
0,6722	0,583	0,898
0,685	0,583	0,939
0,6978	0,583	0,959
0,7106	0,75	0,959
0,7234	0,75	1
0,749	0,833	1
0,9795	0,917	1
1,2868	1	1

Forrás: Saját szerkesztés AKI adatbázis alapján(1)

Table 6: Comparison of the distribution of liabilities – by size of farm and type of farming

Source: own calculation by the data of Agricultural Economics Research Institute(1)

IRODALOM

- Borsos J.-Nábrádi A. (2005): Helyzetelemzés és jövőkép. Magyar mezőgazdaság (20) 8-10.
 Nemessályi Zs.-Nemessályi Á. (2003): A gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszere. Gazdálkodás, XLVII. 3. 54-60.
 Pfau E.-Nábrádi A. (2004): A mezőgazdasági vállalkozások termelési tényezői, erőforrásai. Debreceni Egyetem

4. ÖSSZEFOGLALÁS

A vállalkozások tőkeszerkezetéhez kapcsolódó vizsgálatok elengedhetetlen részét képezi a tőkestruktúra és a jövedelmezőség kapcsolatának elemzése, annak megvilágítása, a tőkeszerkezet alakításának milyen hatása van a vállalkozások jövedelmezőségére nézve.

Az osztópont-elemzés eljárás keretében elvégzett vizsgálatok alapján igazolható, a mezőgazdasági vállalkozások (specifikusan a GOFR növénytermesztők, a szőlő, gyümölcs és ültetvény, valamint az abráktakarmány-fogyasztó állatokat tartók, valamint a közepes és nagy méretkategóriába sorolt üzemek) körében felírható egyfajta idegen tőke-saját tőke arány, illetve meghatározható olyan adósságárány, mely mellett kijelenthető, hogy ahhoz a tevékenység nyereséges vagy veszteséges volta kapcsolódik.